

De mythe van de *Mayflower*

In het kielzog van de Mayflower is een vijfdelige reeks van KRO-NCRV over de geschiedenis van de Pilgrims, een groep religieuze vluchtelingen. Oud-Amerikacorrespondent Arjen van der Horst deed de research en regie.

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: KRO-NCRV, SHUTTERSTOCK

Vandaag de dag woedt er in de Verenigde Staten een intens debat over de ontstaansgeschiedenis van het land", zegt Arjen van der Horst, van 2014 tot 2020 Amerikacorrespondent van de NOS. "De Pilgrims spelen daarin een grote rol. Eeuwenlang werd hun komst onderwezen als de geboorte van de natie. Ze waren helden. Maar het was een geromantiseerde mythe, want die komst leidde tot onderdrukking en genocide van de oorspronkelijke bevolking, de Native Americans. Tegenwoordig heeft men ook oog voor die donkere zijde van de ontstaansgeschiedenis. Dat maakt het fascinerend." Wat het nog fascinerender maakt: de Pilgrims waren eigenlijk godsdienstfanaten. "Een soort extremistische sekte. Hoe konden zij nationale helden worden? Waarom is hun verhaal zo krachtig? En klopt het wel wat al die miljoenen Amerikaanse kinderen op school altijd hebben geleerd? Dat wilden we met deze serie onderzoeken."

TOLERANT

De Pilgrims zijn exact vierhonderd jaar in Amerika. Een mooie aanleiding voor Van der Horst om zijn twee grote passies journalistiek en geschiedenis aan te wenden voor een serie over het onderwerp. "De Pilgrims hadden zich tijdens de Reformatie in Engeland van de Anglicaanse staatskerk afgescheiden omdat ze vonden dat die nog te veel op de katholieke leek met zijn bisschoppen en ceremonies", vertelt hij. "Daarom

werden deze Separatisten, zoals ze in hun tijd genoemd werden, vervolgd." Een deel van hen vestigde zich daarom begin zeventiende eeuw in Leiden. "De tolerante Nederlanden, nog verwickeld in de Tachtigjarige Oorlog, werkten als een magneet voor religieuze vluchtelingen uit heel Europa." Die tolerantie was echter ook de reden voor de Pilgrims om de Nederlanden na twaalf jaar weer te verlaten. "Het was té tolerant en ze waren bang dat hun kinderen, die Nederlands begonnen te spreken, hun gemeenschap daarmee zouden besmetten. Waar dan heen? Amerika: de Nieuwe Wereld! Ze zagen dat als een blank canvas waar ze hun ideale gemeenschap konden stichten."

VOETNOOT

In november 1620 legde de Mayflower, een driemaster met aan boord 102 Pilgrims en 30 bemanningsleden, aan bij Cape Cod in Massachusetts. Na verkenningen langs de kust vestigden ze een kolonie in wat Plymouth zou worden.

‘De Pilgrims hoopten in Amerika hun ideale gemeenschap te kunnen stichten’

Het werd een fiasco, bijna de helft van hen overleed. Alleen dankzij hulp van de plaatselijke Wampanoag, die hen leerde hoe daar te jagen en gewassen te verbouwen, wist de rest te overleven. En uit te groeien tot een mythe. De VS herdenken deze gebeurtenis met Thanksgiving. “In hun eigen tijd was de Mayflower slechts een voetnoot in de geschiedenis”, zegt Van der Horst. “Pas tijdens de Amerikaanse revolutie, eind achttiende eeuw, werd het verhaal voor het eerst gebruikt, vanwege de benaming Separatisten – want ook de revolutionairen wilde zich ‘afschieden’. Het

Mayflowerverhaal bevatte daarnaast Bijbelse associaties en er waren inmiddels veel nakomelingen, want de eerste Pilgrims werden oud en kregen veel kinderen.” Toch kreeg het verhaal van de Pilgrims pas echt een functie tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog (1860-1865). Het land was diep verdeeld en president Lincoln gebruikte het om de natie weer te verbinden. Thanksgiving werd door hem ingesteld als nationale feestdag.

GENOCIDE

Ongeveer 35 miljoen Amerikanen zijn afstammeling van de Pilgrims. Nazaten

zijn onder meer Marilyn Monroe en negen presidenten, waaronder Roosevelt en Obama. “In alle staten bestaan Mayflower Societies waar ze bijeenkomen. Ze zijn daar enorm trots op. De begraafplaats in Plymouth, waar de eerste Pilgrims liggen, is een bedevaartsoord. We filmden daar een emotionele nazaat die zijn hele stamboom kon opdreunen.” Veel conservatieve Amerikanen zijn daarom nu boos dat hun mooie verhaal ter discussie staat. “Sinds de jaren 60 kwam er met de opkomst van de American Indian Movement een National Day of Mourning, een nationale rouwdag. Hierin herdenken de nazaten van de volkeren die hier leefden de gebeurtenis op hun manier. Want hoewel er eerst een vredesakkoord tussen de Pilgrims en hen was, eindigde dat vijftig jaar later in een genocide. Ook werd de oorspronkelijke bevolking gedecimeerd door ziektes, meegebracht door Europese kolonisten.” Het verhaal van de Wampanoag, dankzij wie de Pilgrims overleefden, is extra wrang. Jarenlang werd gedacht dat ze waren verdwenen. Dat bleek niet zo te zijn. “Ze zijn eeuwenlang bedonderd. Pas in 2007 zijn ze erkend en hebben ze rechten en eigen land gekregen. Trump heeft nog geprobeerd dat terug te draaien.” Met de opkomst van Black Lives Matter is er nu nog meer belangstelling voor hun verhaal. “Amerika is zijn eigen verleden daardoor kritischer gaan bekijken. Niet alleen naar de slavernij, maar ook naar het lot van de natives, de verliezende partij van het Pilgrimverhaal. De reis van de Mayflower wordt daarom door velen niet meer gevierd, maar herdacht.”

[IN HET KIELZOG VAN DE MAYFLOWER | VRIJDAG | NPO 2 | KRO-NCRV | 22.10]